

ԿԱՅԱՍՏԱՆ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՐԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՆՏԻՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ զուգուշ 100: Վեցամսեայ գին զուգուշ 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ տարադրուող գտնոցին մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտի տրուի:
Այս Լրագիրը ամեն չորսօրէր կը հրատարակուի:

Պօշխան գուրս գացած Լրագիրներուն փօխտային ծախքը տնտեսին վրայ է:
Իր շափին համար շուր մը հրատարակել ուղարկող դիտի վճարէ տոցին 40 փարպա:
Կորստից կողմէ քանակութեամբ ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փօխտային ծախքը իր կողմէ պիտի վճարէ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Լ ՈՒ Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 3 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

Ընդգնացի ատենաբաններուն հաշտեալորեն բէն մէկը տեղութեան կառավարութիւնը այսպէս է սահմաներ, « մարդկային իմաստութեան բազմակցութիւնն »:

Այս սահմանը մեզի յարմար կ'երեւայ. ազգ մը կառավարութեան համար առաւել իմաստութիւն պէտք է քան թէ հանձար. Սիւլիսերը և Բէլիսերը առաւել ազգի մը երջանկութիւնը կը ծարեն քան Պաքօն և Սիւրպօնները:

Տեղութիւն մը իր հանձարեղ մարդոցմով փառքիւն մը կրնայ ունենալ բայց այս փառքիւնը օգուտեւոր մըն է և մէտէնորայի ժամանակին չափ կը բըշէ:

Տեղութեան մը փայլելը ոչ հանդարտութիւնն է և ոչ հանգիստ. Սեմ մեծ մարդ ոյմէ մնացած ժառանգութիւնը պահելը շատ դիւրին բան չէ: Գիտենք ինչ եղանակով Լիւթրանի Եւրոպայի և Ե. Կարօլսի թագաւորութիւնները իրենց մահաւանէն ետքը: Կառավարող մարդոց իմաստութեան պատուը չէ միշտ տեղութեան մը անդորրութիւնը, ինչպէս մեր օրն ալ կը տեսնա՞նք:

Բանի մը տարիէն ի վեր եղած Տաճկաստանի խաղաղութեան սկզբնապատճառը ինչ է, թէ որ քրննեմք յայտնի պիտի երեւայ որ վեհափառ արքային իմաստութիւնը և իւր պաշտօնատարներուն խոհանութիւնն է բոլորովին: Այլ ինքը և ոչ իւր խորհրդականները ձեռնամուխ չեն ըլլար անանկ գործերուն որ օգուտէն առաւել անարհաւանութիւնն է մեծ մասամբ իրենց պատճառը: Ժողովրդոց պիտոյքը կ'իմանան, և եթէ ամէն ալ գոհ չեն եղած գոնէ իրաւամբ կրնամք ըսել որ իրենց կամարը և իրենց գործութեանը չափ աշխատած են: Ուրտի այս ոգին հանձարոյ չէ, հապա անտարակոյս իմաստութիւնն է ըսելու եմք:

Օտարմտալի բան չէ՞ մի կամ բացը ըսեմ, հը բաշք չէ՞ մի որ Տաճկաստանը այս երկու տարին անցողի ու հետք անցած սոսկալի անթիւ գիտուած ներքին վտան մը չլրեց: Սահմաններուն շատը պատերէն ոտարակելէ գլուխ վերցնողները որ երկու հզոր տեղութեանց միացեալ բանակներովը նոր նըւաճեցան, և հապա թէ իր երկիրներուն մէկուն մէջ անանկ գէպ մը հանդիպեցաւ, և ան ալ կրննամք ըսել որ կառավարութեան գործերուն պատճառաւ չէր:

Այստեղ ատենը և ծանր վտանգին տեսնել ալ կառավարութիւնը օգնութեան կանչեցին, առաւել իրեն մօտակալով, և այս գէպին մէջ կրնամք ըսել ոչ իրեն գէմ հապա իր չիզիտմալով իրեն համար եղած ամէն բան: Եւ որուն երաշխաւոր է իւր օրինաւոր ըլլալը:

Իայց այս ալ չեմք ժխտեր, իրացընէ ինչպէս ուրիշ տեղ, անանկ ալ այս տեղութեանը մէջ խռութիւնը բարբոքող մարդիկ գտնուեցան այս երկու տարուոյ մէջ. որոց նպատակը ժողովրդեան ոչ առաւել երջանիկ և ոչ առաւել ազատ ըլլալն էր: Այս խռութեան ծագելու արդիւնքը մոմտայութիւնն է, մեր ճշմարիտ ըսելուն ամէնը կը համադրեն: Ըրդեօք որուն ազատութիւնը և գործը ներգործէ մէջէ Տաճկաստանի մէջ: Օտարական եւրոպացւոց համար ասկէց ազգի երկիր չի կայ աշխարհքիս երեսը, ուր տեղ իրենց պաշտպան է և օսմանցւոց օրէնքը, ուր զերենք չի կրնար պատմել, և իրենց տեղութեան օրէնքը որ զերենք ազգի չի պատմեր: Չըքաւորները թէ որ օսմանցի են առատաձեռն արքայութիւններ իրենց պաշտպան ունին, թէ որ ուրիշ ազգաց են իրենց հոգսոյ ունին իրենց ազգապետները և մասնաւոր ատեններ, որոց տեղ

ութիւնը ձեռնամուխ կ'ըլլայ զեղծութիւն և հաւրատահարութիւն թէ որ ընեն: Սէր կայ անանկ ազատ վաճառականութիւն մը որ Տաճկաստանի վաճառականութեան բազմապիւծ: Պարսպը կը փրնտրենք, ասկէց ազատ օրէնք տեղ մը չիկայ. ինչ մեծագին և կարեւոր ազատութիւն է թէ այս երկիրներուն մասին և թէ ուրիշ պատշաճութեամբ: Այս ազատութիւնը բնական չէ՞ մի, և ասկէց զատ ուր տեղ առաւել սեղմեալ և սահմանաւոր ազատութիւն կայ: Այսով տեղութիւնը ուժ գտաւ գէշ օրերը անցունելու, ասիկա իր բնակիչներուն և օտար բնակիչաց հանգիստ կը շնորհէ: Թէպէտ Տաճկաստանը իրենց ցամաքին վրայ գտնուած գիրքով ամէն բանէն վեր սեպելու է փոխանակութեան ազատութիւնը: Թէպէտ արեւելք ըսելով այս ազատութիւնը կը հասկընամք, բայց սակայն կրնամք հաստատել որ արեւելքին մէջ այս ազատութիւնը Տաճկաստանով կեցած է և ան չըլլայ նէ կը կորնչի: Եւ որովհետեւ հիմնական ծանր գործքերուն վախճանը ժողովրդոց ազատութիւնն և հանգիստն է, և բոլոր Եւրոպայի իրար անցումին պատճառը այս երկու բանն է, ալ ինչ կայ զարմահարաւ երբոր կը տեսնանք որ Տաճկաստանը այս ծախարգ ժամանակները անփոփոխ անցուց ազատութեան և հանգիստ իր մէջը ունենալով: Ուր տեղ հանգիստ կայ՝ բարեկարգութիւն ալ ըլլալը դիւրինն է:

Այս երջանիկ վիճակը խռովել ուղղունքը ետ կեցան մի այս իրենց ձեռնարկութեանն. ոչ կ'ըսեմ. Սօլալիայի և Սալաքիայի մէջ անդորրութիւն եղաւ: Խառնակիչներուն չար կիրքը Սալաքիա անցաւ և կը յուսան թէ հոն կը յաջորդէ: Երանի որ տեղութիւնը կը ծանցայ անոնց ներգործութիւնը և եթէ պարտ ու պատշաճ սեպեր կրնար յաղթանակելու մօք ամբաստանել անոնց համար Եւրոպային որ նոր քաջած ներգործութիւններուն երեսէն խաղաղութեան յարգը ծանցաւ: Գէշ չէր ըլլար թէ որ ծանցընէին այս որոմնացանները, որով հասարակաց կարծիքը անոնց ծախարգ իրենց ապիրաւ տութեանը վայլած նշան մը դարձնելով կը ծանցար զանոնք:

Թէ որ գան այս մարդիկը կամ ասոնք գրգռուեալ ընձանք չըսեմք, այլ հաւանելու չափ պատճառանք մը ունենային, և թէ գոնէ իրաւունք ունենային գանգալու թէ կառավարութիւնը բռնութիւն կ'ընէ, և թէ այս տրտուելը չունենալով իրենց եղբունգործ չարութիւնը կոպիտ համեստութեմը ընդունուելով խորհրդով մը ծածկէին արգարեւ մէք ալ զերենք քիչ մը կ'արգարայցնէինք: Իայց կրնամք ըսել որ չարաշահութեան թշուառ հըրաւ պուրանց կը հնազանդեցնեն զերենք: Եւ արհամարհելի փառամտութիւն մըն է ներքին կամ գուրտէն փչած: Տեղութիւնը բնաւ ուրիշ ժամանակ մը հիմնադրէն աւելի լուսաւորեալ և հաւատարիմ կառավարիչներ չէ ունեցած: Եւ ամէն հազողութեանց վրայ բնաւ այսչափ դեպքած չէ: Եւ հարկաւ այսպէս ըլլալու է փան զի երբոր ամէն տեղ խառնակութիւններ երեւցան՝ այս տեղութիւնը կըցաւ բարեկարգութիւն պահել, ոչ բըռնութեամբ, հապա իմաստուն վարմունքով: Եղանակ մի և կայ մի արտուել մը այս տեղութեան: Իրեն կարեւոր եղած գէպերուն պահանջած հաստատութիւնը չունի մի: Ինչ որ կրնար չըրաւ մի առջին ելած չիփթութիւններուն գէմ, այս հարցմունքներու պատասխան պիտի ըսեմք թէ՛ իր պարտուցը հաւատարիմ է այս տեղութիւնը և իր իրաւունքը կը պաշտպանէ կարելի եղած հայրենասիրութեամբ:

Ղշմարիտ եղած պիտի ըլլար թէ որ Սալաքիայի մէջ խռովութիւն ըլլար և սահմանակից երկիրներուն գործը այս տեղութեան կախեալ էր, և պատճառը գտնալու համար պէտքը կ'ըլլար քննել թէ ուսկից են լարուած որոգայտները. և մի կ'ուզէ անկէց շահ մը ունենալ. քանի մը տարուան մէջ Տաճկաստանը երեւելի յառաջագիմութիւն ըրած

է, և որովհետեւ զերենք այս վիճակը հաղցնող ծամբէն չէ խոտորած, կրնամք ապահով ըլլար որ հաստատուն ընթացքով այն ծամբուն պիտի երթայ մինչեւ կարեւոր եղած ուժը ձեռք բերէ նախանամեալ իր ծախարգիւրը գլուխ հանելու համար, այսինքն բոլոր արեւելքին և նոյն իսկ Եւրոպային օգուտը: Թէ որ ասոր զարգացումով իր փառքը կորսնցնող մը ըլլայ ալ նէ այս տեղութեան թշնամին է և այն կ'ուզէ Տաճկաստանի խաղաղութիւնը աւերելով յառաջագիմութեանէ ետ ձեռք բերու համար:

Ինչ բան ալ որ պատահի ինչ կիրքեր ալ որ խռռովել ուզեն այս տեղութիւնը կը յուսամք որ զերենք պատուը համակրութիւնը, տեղութեան իմաստութիւնը պիտի յաղթէ ամէն արգելքներուն և գտնուած բարեբաստութեան մէջ պիտի մնայ:

Եւրոպայի որ քոստանդնուպէ:

ԼՐԱՔԱՐԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԳԱՂԱՔԱ: Օրէնսդիր ժողովը պարսպ կեցած է: Հասարակագետութեան նախագահը որ տարին Սէնի ծանապարհորդութեանէն ետեւ քիչ մը անձնակալ տկարութիւն ունեցաւ օգոստոսի 21 ին գէպ ի վերին Սէնին իւր ծանապարհորդութիւնը պիտի շարունակէ:

— Նախարարաց ատենին էն մեծ զբաղմունքը խտրայի և Գերմանիայի գործերն են:

— Երբոր Ռուսիոյ քաղաքապետը նախագահին կենացը համար գինի խմեց նէ, նախագահն ալ անոր սանկ մէկ պատասխան մը տուաւ, որուն մէջ գործածուած խօսքերէն յայտնի կ'երեւայ Ռուս Պետարաթիին արտի անկեղծութեամբ միայն Վաղդիայի փառքը ու օգուտը ցանկալը:

« Պարոններ:

« Բանի Վաղդիայի գլխաւոր քաղաքները կը տեսնամ այնչափ կը համադրւի որ մարդոց երջանկութեանը համար ինչ որ պէտք է նէ՛ ամէն ալ այս երկրին մէջ կը գտնուի:

« Ռուսիոյ ինչ բան կայ որ մեզ այս երջանկութեան պիտի կրնայ զրկել: Եւ ձեզի ըսեմ. ինչ բան կայ, եթէ կը ներէք ինձի, որ մեզ այս երջանկութեան զրկեր է մինչեւ հիմա և ասկէ անդին ալ պիտի զրկէ թէ որ զգուշ չի կենանք: Այս դարս մէջ անանկ մէկ գաղանի օգէ մը կը պլտրտի որ մեզ ամէն քիչ շատ խաղաղութեան կը հեռացունէ ու ստուերին՝ ցնորքին կը մօտեցունէ (ի՞նչէ՛, ի՞նչ յէ՛):

« Պարոններ, ես իմ վերջին յայտարարութեանս մէջ ըսի որ, որչափ մարդկային ընկերութեան գլուխուն եկած չարքը անոր վրայ թագաւորող մարդոց անհոգութեանէն ծագի նէ, այնչափ ալ աւելի տեսակներ ծաղող միայն գործնականին հետեւելու յօժարամիտ մարդիկ կը շատան (ծախարգորութիւն): Այսով ինչ ըսել կ'ուզեմ. քանզի չեմ ուզեր որ, պաշտեցէք այն որ այրեցէք, այրեցէք այն որ պաշտեցէք այնչափ դարեր (սաստիկ հաճութիւն) այլ ըսել կ'ուզեմ որ ջանանք մարդկային ընկերութիւնը առաւել հանգարտել, առաւել ամբողջունել, ինչպէս որ ըսաւ ձեզի ձեր յարգած ու՜ ձեր միշտ սիրած մարդը, Ղիէն (հաճութիւն):

« Սեր դարեայն ճշմարիտ հանձարը պարզ իմաստութեան մէջն է » (ի՞նչ յէ):

« Սանաւանդ այս գեղեցիկ Ռուսիոյ քաղաքին մէջն է այն պարզ իմաստութիւնը և երախտապարտ եմ անոր տուած քուէներուն սեպտեմբեր 10 ին, որովհետեւ, պարօններ, դուք ազգի գտնեցիք խորհելով որ, մարդկային ընկերութիւնը իւր բնական հիմունքներուն վրայ հաստատուելու համար ամէն բան աչքի առնող մարդ այն եղբոր որդին բնաւ միտքէն չանցունել որ մարդկային ընկերութիւնը ունայն սննտի տեսակներին մէջ ձգէ (յաճութիւն յէ):

« Առաջին պարտքերը երջանակ եմ այս վայրկենիս որ ձեզի պիտի շնորհակալ ըլլամ իմ անուանս արււտած 180,000 քուէներնուդ համար : Արջանակ եմ, դարձեալ, որ այսօր զիս այս քաղաքիս մէջ կը տեսնամ ուր այնչափ մեծ հարստութեան բողոքողներ կ'երեւան : (սասախի ուրախութիւն) Կըրմայիմ քանի որ աչքս կը նետեմ սա երկրագործութեան հարստութեան վրայ որ ստատարութեամբ բլբլնէր : Կը դարձանամ, կ'ապշիմ սա երկայնաձիգ գետին վրայ որ մեր ճարտարութեան արդիւնքը հեռաւոր երկիրներ կ'անէ կը տանի :

« Վերջապէս երբոր մեծն Քոնէյի արձանը տեսայ նէ՛ ես ինձմէ ելայ : (ծափահարութիւն) Գիտէք այն ինձի ինչ կ'ապացուցանէ . այն կ'ապացուցանէ որ դուք միայն երկրագործութիւն, միայն արուեստ, միայն վաճառականութիւն չէք սիրեր, այլ այն գիրքերն ալ կը սիրէք որոնց մէջ պարունակուած են զանազան գիտութիւններ և գեղարուեստներ : (Իբեք անգամ իրարմ լայ երկար ծափահարութիւն) :

« Պարոններ, այս գիտնի քաղաքիս կենսոյը համար կը խմեմ և իրենց ինձի ըրած մարգարէն ընդունելով թեմէն յաւիտեան երախտապարտ մնալս կ'իմացունեմ : (Կեցէ՛ Նաթոնէն կեցէ՛ Նաթոնէն) :

— Հասարակաց կրթութեան պաշտօնեայ Պ. Պարուքո Փարիզի կրթարանի աշակերտաց պարգեւաբաշխութեան օրը խօսած պատուական ճառին մէջն սա գեղեցիկ կտորը հոս թարգմանելու յարմար սեպեցինք :

« Այնք փառաւոր, բայց դժուար դարի մը մէջ կ'ապրինք : Հիւ մէկ ատեն մարդս ասանկ լիակատար իշխանութեամբ տէր եղած չէր ոչ իր անձին, ոչ իր խորհրդոյը և ոչ իր գործերուն : Հետեւաբար ալ բնաւ իւր պատասխանատուութեանը վրայ միայն հոգեւորականութեան այսչափ պարտաւոր եղած չէր, բնաւ ուսումնասիրէր այսչափ արժանաւորութիւն փնտռուած չէր, բնաւ ուսանողներէն ալ այսչափ ուսուցիչներուն վրայ սէր պահանջուած չէր :

« Դուք միայն ձեր անձին համար պատասխանատու չի պիտի ըլլաք այլ բոլոր Գաղղիայի համար :

« Գաղղիայի սովորած է աշխարհքին գաղափար ըլլալու . թէ որ ինքը յառաջդիմութիւն ցրցունէ նէ ընդհանուր կրթութիւնն ալ առաջ կ'երթայ, իսկ թէ որ ինքը պակասութիւններ գործէ նէ ընդհանուր կրթութիւնն ալ ետ ետ կ'երթայ : Այսօր պային այս մեծամեծ գեղեցիկ վկայ կրնան ըլլալ ըստճերուն :

« Արեւմտ, սիրելի աշակերտք, միշտ աչքերնուդ առջեւէն մի զատեք այս յիշատակները, և անոր հրամայած այս պարտաւորութիւնները : Խորին յարգանքով աւանդութեան խորհրդէր անոնց վրայ, փնտռեցէ՛ նայեցէ՛ք, որ առաքելութիւն ներսն են որ երկիր մը անանկ արտօնութեան մը կըրնան տէր ընել, որ թեթեւամտութիւններն են կամ որ կրքերն են որ ան արտօնութիւնը անոր կարողանցունել կուտան :

« Մտապարծ մը ըլլաք, բարեխաւան եղէք : Սի արհամարէք միւս ժողովուրդները, այլ ընդհակառակըն, քաջալերուեցէ՛ք անոնց կարեւորութիւնը, անոնց արիւնքները և անոնց որ և իցէ նախանձելի գործերը տեսնալով : Սեծութեան ցանկալը աղնիւ և օգտաւոր ջանք մըն է, բայց անհաւաստելի մեծութիւն մը ցանկալը վառագաւոր անձնասիրութիւն մըն է :

« Ինքնգահատ մեծութեան մը և անբաժանելի հանձարի մը ժառանգ որդիներ, գիտեցէ՛ք որ Գաղղիան ձեր գլխուն վրայ հաստատած է իւր ճակատագիրը մեծ վստահութեամբ ձեր ձեռքը յանձնած է իւր պատմութեան փառաւոր թելը » : (Սեծ ծափահարութիւն) :

— Նախարարաց ատենը հրաման չի տուաւ որ երբեմն Գաղղիայի թագաւոր Լուի Ֆիլիքը իւր ընտանեացը գերեզմաններուն այցելութիւն ընելու համար Տոնէ Երթայ :

— Սեծեւելի իշխանին աղիկը, Սանտու կոմսուհին Փարիզ գացեր է որ այն տեղի պինդ երեւելի բժշկը որն է նէ հետը Երթալու տանի իւր հօրը հիւանդութեանը արտաքինու ըլլալը խորհրդին ներկայ գտնուելու համար :

— Օրինակները նորէն ուր ելեր են և Լուի բաղնիքները դուրս հաւաքուել են Պառլամենտի դուռնի նախագահութեամբ, այս բանը կառավարութիւնը լսելով կ'աշխատի անոնց կամացը առջեւը առնել :

— Կառավարութիւնը հրաման հանեց որ Յուստանի համար բնաւ անցադէր չի տան Փարիզէն մէկնոց փախստականներուն :

— Պ. Լամարգին ստակի ներդրութիւն ունենալուն իւր երկիրներէն մէկ քանին ծախելու կամք ըրեր է . իսկ Փարիզի ուսումնականը թող չեն տուեր որ ասանկ մէկ երեւելի գիտնական և միանգա

մայն ազգասէր անձ մը իւր ունեցած ստացուածքէն զրկուի . ուստի իրենք ընկերացութիւն մը ընելով, իսկայն Պ. Լամարգինն ծախելը երկրին արժէքին հաւասարութեամբ ստակ հաւաքելու իրեն ընծայ ըրեր են :

ԱՆԳՆԻԱ : Թագաւորին Իւլանտայի բրած նոր այցելութիւնէ ՚ի վեր Տուպլինի մէջ իւր արձանը կանգնել կը խորհին, այս գեղեցիկ յիշատակ : Այս նպատակաւ Իւլանտայի շատ աղնուականներուն և երեւելի մարդոց նամակներ գրուեցան, գործակից ըլլալու համար այս խորհրդին :

Վերթուի թագաւորին Իւլանտայէն դատուելէն ետքը տեղութեան ատենագիր Պ. Լուէի միջնորդութեամբ նամակ մը խրեւր է Իւլանտայի փոխարքային շնորհակալութիւն ընելով Իւլանտայի ժողովուրդը իւր հոն եղած ատենը ցուցուցած սիրոյն և հաւատարմութեանը, և Ալլերտ իշխանին և իւր տոհմէն ուրիշ անձանց : Այս նոյն նամակին մէջ կը յուսայ որ այս ժողովուրդեան իրեն հետ ունեցած կապակցութիւնը օրէ օր պիտի ուժոյնայ :

— Վերթուի թագաւորին Իւլանտայէն ժողովուրդէն մեծ ճանաչողութիւն վրայ իրենց կարեկցութիւնը ցուցունելու համար : Պ. Կարուս Լիւսէնկիմօն գահէրէց նամակով սա զուրցեր է :

« Ինչպիսեւց ազգին ազատութիւններէն մէկըն է՝ որ արձակ համարձակ ամէն ինչ իրենցու վերայ իր ազատ և օրինաւոր կարծիքները կրնայ հրատարակել, սուտ օրէնքներէ և բռնաւորաց անգործաւորներէն չի վախնալով : Սի չի ըստմանար ո՛վ կարելից չըլլար հունգարիացեաց քաջ ազգին վերայ որ աղնաբար կը կուռնէ՝ պատերազմի մը սուրբ պատճառաւ : Հատ ժողովականութեան մէջ աւելութեանը առաջարկուեցաւ Հունգարիային համար պատերազմ ընել : Իայց ես ասիկա չըսած կը հաստատեմ որ պատերազմէն ուրիշ հնար կայ . և հիմա որ տեղութեանց խաղաղութեան ժողովին երեսփոխաններ կը խրկեմք՝ պէտք չէ որ պատերազմ ուղեմք : Պատերազմը ծանր կը նստի ազգի մը, Ինչպիսեւց մոռցած չէ որ 1688 էն մինչեւ 1815 պատերազմի ծախք ըրեր է 1100 միլիոն լիւրա սթէրլին : »

« Խորհրդարանի անդամ Լուի Նիւստին կ'ըսէ . ինձի յանձնուած առաջարկութիւնը ահա կ'ըսեմ ձեզի : Խորհրդարանին ժողովը շատ ծանր հոգեւորութիւն ունի հունգարիացեաց հիմապահան կուռնի վրայ որուն նպատակն է ինքնիրեննուն կառավարութեան իրաւունքներն որ երկար ատեն իմաստուն կերպով գործադրեր են, և իրենց ազգային օրէնքներով ընտրուած իրենց անցեր է, և վայելելու ալ արժանի ըլլալին ցուցուցած են իրենց բարոյական ընկերական և քաղաքական առաքելութեանց փորձովը, և բնաւ զանցառութիւն մըն ալ չեն ըրած այս մասերուն մէջ : Եւրոպայի տեղութեանց մէկուն գէմ : Դիտեք որ Հունգարիայի պատերազմին պատճառաւ հինգ անգամ մեծ հանգեաներով նորոգուած պայմաններուն գէմ եղած գործութիւններ ըրն են :

« Համապարկի ցեղը այս պայմանները սոքի տակ առաւ » :

Եւրոպայի թագաւորը ոչ ըստ օրինաց և ոչ ալ ըստ արդարութեան իրաւունք չունի իրեն Հունգարիայի թագաւոր ըսելու, վասն զի բոլոր այն գաղափարութիւնները զանց ըրաւ կոխեց, որոնց մով իր ցեղը իշխանութիւն կրնար ունենալ Հունգարիայի վրայ, և եթէ մեր վեհափառ թագաւորին վրդովմ օրէնքները ուրիշ և Հանովրայի թագաւորին չըսուած Հանովրայ գրքը որ իրիկ ինչոյն վարուած որ կ'ըլլայ՝ ահա այնպէս է Եւրոպայի թագաւորին վարմանը : Եւրոպայացեաց Հունգարիայի մէջ ըրած պատերազմը անօրինակ բարբարոսութիւն մըն է : Գերիները անխնայ կը ջարդեն, և կիները խաւաղանաւ կը ծեծեն հրապարակներուն մէջ : Եւրոպայի մէջ զատ Հէյնաւ արիւնքալի հրէքը հրովարտակի կը հանէ որ իւր գաղանացեալ զօրաց զիմադարձութիւն ընողը սպաննեն : Իւր արտասուական աղիկ կանը պատիւը պաշտպանող հայրը աղիկանը հետ կ'ըստանեն սուսայ ուշացնելու : Եւրոպայի մեծ ճառները ատենց փոխարենը ըրին մի : Այս Բաւար կան կը համարեն իրենց սուս գերիներուն վեց աւին ծառայելու պարտաւորութիւն մը գնել : Այսու նի թէ վեց ամիսէն ետքը իրենց երկիրներուն մէջ և աւագիւրացեաց մայրաքաղաքը Վիեննային մէջ հունգարիայի յաղթանակներով պատուարժան խաղաղութեան մը գաղանագրութիւններն ալ հաստատեն : Եւրոպայի քաջ և աներկիւղ ազգ մըն է մաճառներուն ազգը : Այնք կ'ուղեք անոնց յաղթելու քաջալերութիւն տուէք : Օռտ Բալմէնսթոնին, օգնեցէ՛ք անոր . թող տուէք որ չի վարուի ինչպէս որ խրատ տուէր է Փարիզու արքեպիսկոպոսը Պ. Դյուքլին :

Կը պարտաւորէ որ Վիեննային համար բարձր

և խստիւ խօսի : Այս կը կարծեմ թէ այս չի վայրէքանի որ յօժարութիւն չունի գործի : Այսու աւանդակաւ հունգարիացեաց բանակը յաղթութեան յաղթութիւն թուելով գնաց գեղ ՚ի հարաւ հիւսիս և արեւելք . մինչեւ Վիեննային ալ շատ մօտ . արժանի են փառաց Բաւարա զօրապետը գիւցաղնացեալ և քաջն Տեմպլարի, անցաղթելի մաճառները : Այնց կուրը բոլոր Եւրոպայի ազատութեան իւրին է » :

« Վիլհիմ խօսումը : « Այս՝ բոլոր ժողովուրդաց ազատութեան կուռն է հունգարիացեաց կուռն : Ռուսիան երբոր կ'ուղեք ժողովուրդները հարստահարել, պէտք է որ Վերիկան և Եւրոպայի վրանին ատենն եւրոպական քաղաքականութիւնը պաշտպանել : Այնք հարկը տարէն ՚ի վեր ծախք եղուած ստակը բռնաւորներուն և անիրաւ իշխաններուն օգնելու համար եղան : »

« Եւրոպայի Եւրոպայի այնչափ աղքատ այնչափ թշուառ է՝ որ մեղքընայ ազատութեան և քաղաքականութեան համար ասօրուան ընելը ծախք : Այս՝ Օռլին վրայ այնչափ դատարկը պարտաւոր նաւեր ունիք, ինչպէ չէք խրկեր ուսաց նաւատորմիդ գտնուած անգլիքը, որ Ռուսիային բռն և իր բանակը դուրս առնէ Հունգարիայի մէջն : Թէ որ չի քաջ գուրս, ձեր հօր նաւերուն յարձակումները ամէն բան կ'ընեն » :

« Ռուսիան Ալլերտ կը խօսի : « Բաւարիան աւանդը անկէց ետքը անմահ պիտի մնայ և ազատութեան պատմութիւնը իւր գիւցաղութներուն կարգը պիտի գնէ անխնայ : Պարագ տեղը Եւրոպայի և Ռուսիան ջանքերնին և ուժերնին կը միացնեն, ու բանակնին կը վաղընեն այն ժողովուրդեանը վրայ որ ազատ ըլլալ կ'ուզէ, և ազատ պիտի ըլլայ : »

« Եւրոպայի նոր եկած եպիսկոպոսական եկեղեցւոյն անգամ Պ. Վերմոնտը կը կցէ խօսքը . Պառնայք, զիս օտարական մի համարիք, երեկ Առնէն վեց գալով հոգը պագի, և երբոր հարցուցին թէ ինչ կ'ընեն պատասխանեցի, ժօրս գիրկը կը փախկնայի : »

« Եւրոպայի Եւրոպայի իրարու եղբայր է մը : Այս երկու գաւառին միջոյնաւոր մարդիկը պէտք է որ միանան՝ հիւսիսային արշաւանաց գէմ հունգարիացեաց օգնելու համար » :

Լուի Տուպլին Պառլամենտ : « Խորհուրդ մը ունիմ ձեզի առաջարկելու : Տեղութեան ատենը ստեղծուած կը նայի Եւրոպայի և Ռուսիան ինքնակալներուն միաբան ջանքերնուն որ մէկ քաջ ազգի մը ազատութիւնը վերցնելու արիւնքներուն մէջ խլղել կ'ուզեն : Եւրոպայի յաղթանակներուն ըրած աւար և կողոպուտին չափ չի կայ : Կառաւարկեմ որ հունգարիացեաց ազգին այս տեղի բնակիչներն նամակ մը գրենք սա մոքով : Գրուի թէ անգլիացեաց սիրտը կը բարեկամ ձեր գիւցաղական պաւտերազմներուն վրայ մրմուռած ատենը : Լուի Համպուրիի ցեղին գահակալութեան ետքը 14 թագաւոր անհաւատարիմ ցեղէն հունգարիայի ազգին մասնաւոր ազատութիւնները պահելու եւ դուրմըրին, և այն մեծահաւաք համբաւով եղած երգումները ամէն մէկերնին ալ զատ զատ սոքի տակ կոխեցին, և անոնց մեծ եղբունաւորութիւնը կատարեալ ընելու համար այն ապօրինաւոր ինքնակալներուն հիմապահան յաջորդը քաղաքներուն ժողովը կը կանչէ Հունգարիայի վրան : »

Պատուէնք այն քաջերը որ իրենց շանթերից սուրբերնին ծածկելով վայրենի գաղաններուն գէմ պատուար կայնեցան : Վիլ անցաղթելի և փառքով ծածկուած զօրապետներ, Բաւար, Պէմ, Կորկէյ, Տեմպլարի, Բաւար, Վիլմէն, Տալիանիք, Բեռնէ, Ալլերտ, Ռեքար, Կիլյոն . ահա անգլիացիք ձեռք կարեկից ըլլալով կ'ուզեն ձեր բանակները մեծ ցընել, և աղերսաւոր մը պիտի ընեմք թագաւորին, որ վերցնէ առայժմ ձեզի օգնութեան հասնելու մեղ արգիլող գաղանկութիւնը՝ օտարին զօրաց թիւը չանցնելու համար դրուած, հունգարիացեաց կուրը ազատութեան արդարութեան և քաղաքականութեան կուռն է : Հունգարիայի իրենց օրէնքական կառավարութիւնը հաստատեցին, ու թշտախնայ ազատ մնալուն պէս առաւել բաւրեկարգել է միտքերնին : Բայ և անվեհեր մաճառները, յաղթութեան մէջ վեհանձն, պատերազմի մէջ գթախրտ . մեծ մասամբ ոչ հոռմէադաւան, իրենց երկիրները հիւսիսային բարբարոսներուն ձեռքէն պաշտպանող հայրենասէրներ, 15 միլիոնէն աւելի անգլիացեաց հայրապետութեան պատրաստ մարդիկ մեր կարեկցութեանը վրայ իրաւունք ունին : Այս կարեկցութեան բարբաւը մինչեւ Ռուսիային կայսեր ականջը թնայցնելու թող երթայ : Պէմին թնայնօգնութեան ձայնին մէջ տեղը :

Այս յայտնի և երեւելի համախառնութեանը վերայ ստորագրութիւն պէտք է որ ժողովմք : Գործաւորներուն կարգերը այս բանին սկզբնաւորու

Թիւն ըրին արժանի է այս օրինակին հետեւել: Ամէն կողմ ստորագրութիւն թող ըլլայ, և երբոր բաւական ընայ թիւը խրկենք Վօշուժին: Եւ

Այս խօսքերուս ատենը իմացուցին որ Վօշուժի զօրապետին կենը եկեր էր նոյն ժողովքին տեղը, որ ռուսերէն սուրին բերնէն փախեր էր խանը քով եկեր էր: Ժողովականները ոտք ելան և բարեւել յին եկող կինը:

Պ. Սօսորձոն կ'առաջարկէ այսպէս: « Հունգարիայի ինքնակառավարութիւնը ճանչնալու համար արդարութիւնը և քաղաքականութիւնը իրաւունք կուտայ անգլիացուց: Այն բնակիչներուն անուանովը աղերսագիր մը ընելու եմք թագուհին, և խնդրելու եմք որ տերութեան ժողովը Հունգարիայի անկախութիւնը ճանչնալով, այս ազգին համար վերջինէն առայժմ այն պայմանը որ չի ներեր օտարին զօրաց թիւը մանաւ: »

Պ. Կուէզէն ալ կ'առաջարկէ ստորագրութիւն մը ընել: Եւ այս ալ կ'ըսէ թէ « Պ. Սօսորձոն՝ հունգարացուց գէտ պատերազմին համար ռուսաց թագաւորին փոխտոմարութիւն մը ընելու հաւանք է, ուստի այս պարտը արժանի չէ խորհրդարանի անգամ ըլլալ իրեւ երեսփոխան ընտրուի ան և ազատական ժողովոյն: »

Եւ այս ամէն առաջարկութիւններն ալ ընդունուեցաւ:

ԻՏԱԼԻԱ: Նոյնիւր օրագրին մէջ յետագայ յօդուածը կը կարդանք:

Հա ճիշդ տեղեկութիւններ Հռոմայու գործերուն վրայօք:

Եւսդիայի տերութիւնը որուն ներկայ վիճակը թէպէտ և կը բռնադատէ զինքը խտուութեամբ վարուել, բայց իւր այս յօժարութեանը հակառակը իւր գեապանին բերնովը խիստ ազատական խրատներ կուտայ Վապին այս մասին յիշեալ տերութեանը ընթացքը խիստ երեւելի բան մըն է:

Յիրաւի Պիոս իններորդը իւր քահանայապետական իշխանութենէն անկախ կառավարութիւն մը հաստատել կամ չունի, բայց իւր հաստատ գիտաւորութիւնը իւր վիճակներուն մէջ խիստ ազատական կարգադրութիւններ հաստատել է:

Հիմա ինչպէս ալ առաջ միտք ունի մէկ ժողովը մը հաստատել կէս մը ժողովուրդէն և կէս մըն ալ կառավարութեանը անդամներէն բաղկացեալ:

Թեպէտ և այս ժողովը հաջի ձգելու քուէսք կուտան արտօնութիւնը չի պիտի ունենայ, բայց կառավարութեան բոլոր ուրիշ գործերուն վրայով իւր կարծիքը յայտնելու կարողութիւն պիտի ունենայ:

Կառավարութեանը անդամներուն մէջ որչափ որ կարելի է աշխարհական ալ պիտի գտնուի բայց ի տերութեան ատենադպրէն որն որ մէկ կարախնալ մը պիտի ըլլայ, վասն զի Վապը օտար տերութեանց հետ իրեւ իւր քահանայապետ կը թղթակցի, բայց տերութեան ուրիշ պաշտօնակալները ըստ մեծի մասին աշխարհական պիտի ըլլան:

Կառավարութիւնը ներկայ պարագայներուն պատճառաւ թէպէտ արդէն իւր որոշած կարգադրութիւններուն ձեռնարկութիւն ընել չէ ըսկրած, բայց Պիոս իններորդ ինչ գիտաւորութիւն ունենալուն մէկ փաստը զրոյցը աշխարհականներէն երկու հոգի տերութեան պաշտօնեայ ընտրելով փաստաբան Նիստանթին արդարութեան արաւ տօնեայ և Պ. Կալին ելեմից պաշտօնեայ:

Պապը լաւ համոզուած է որ այս ազատական կարգադրութիւնները հաստատելով և անկախ ալ կառավարութիւն մը յօրինելով, նաեւ Եւրոպայի ուրիշ տերութեանց գործոց մէջ ինքը չէղք մնալով պիտի կարող ըլլայ չափաւոր և հաստատուն կերպով իւր տերութիւնը կառավարել, Հռոմայի քրիստոնէութեան մայրաքաղաքը ըլլալը և բոլոր Եւրոպայի մէջ ծաղիկաւ արհեստից մայրը ըլլալու համբաւը պահելով, և այսպէս տուած կ'ըլլայ իւր ժողովրդեանը մէկ չափաւոր ազատութիւն մը ուրով կրնան ճշմարտապէս երջանիկ ըլլալ առանց վերջոյն ցանկանալու այն իրենց տունը աւրող խաբեայ ցնորքներուն:

— Օգոստոսի 13 ին Հռոմայու մէջ գտնուող Վապիայի զօրքը Նաբոլէոն Պոնապարթէ կայսեր ծննդեան տարեդարձի հանդէսը կատարել է:

Տեղւոյն ոտակալները արուարձանի մը մէջ տունին մէկէն իւր վառօք և իւր մըն ալ զէնք գլուտեր է. ուստի մէկ քանի օր մեծ արթնութեամբ այս պատերազմական պաշարի տիրուբանքը բռնաւորով շատ մարդիկ ձեռք ձգելու է և անոնց դատաստանական քննութեանէն ետեւ կ'երեւայ որ ուրիշ շատ մարդիկ ալ ասոնց կամակից պիտի գլուտնուին:

— Օգոստ վարձք տրուած օրը Նիստանթին մէջ

խոսովութիւն մը փրթել է: Եւ որովհետեւ զօրաց և ժողովրդոցը մէջ ժամանակէ մը անմիաբանութիւն մը կայ և իրարու դէմ մեծ ատելութիւն ունին սա կասկածով որ որպէս թէ զօրքը ժողովուրդը մատնած ըլլայ Եւսդիայի պատերազմին ժամանակը, անոր համար քաղաքի բնակիչները բազմութեամբ կառավարութեանը գաղտնի որ հնար մը գտնայ ժողովուրդը զօրաց հետ հաշտեցունելու:

Ե.Օ.Գ.Ե.Յ.Ի.Ն

Պերճապատիւ Ղեկավարեան Սիրոյն ամիրայն երկար ժամանակէ ի վեր տերութեան երեւելի գործերուն մէջ գտնուելով և ըստ ամենայնի հաւատարիմ ծառայութիւն ընելով վեհափառ Եւսդիայէն մէկ քանի անգամ մէյմէկ կերպ պատուով վարձատրուեցաւ: Եւստի տառնեկութեամբ համադրեաց գլխաւոր սեղանաւորներուն կարգը գտնուելով երբոր կարգի խոսք նշանը շնորհուեցաւ իրեն, յետոյ երկրագործութեան նորահաստատ արքունի գաղտնի իւր որդեգիրը գտնուող և միանգամայն անօրէն հասցունելով կերպիւ իւր նոյն ամենօրեալ տաւոր գաղտնի յառաջդիմութեանը ձեռնուող գտնուելուն համար երկրորդ կարգի խոսք նշանը շնորհուեցաւ իրեն կուրծքի անդամանդեայ պատուոցնշանով հանգերձ. անցեալ շրջութ օր ալ բարձրագոյն կարգի փառաւոր խոսք նշանը շնորհուեցաւ իրեն արքունի ելեմից պաշտօնեայ վսեմափայլ Նափըս փաշայի ձեռքը: Կ'երեւայ որ պերճապատիւ ամիրայն այս բարձրագոյն պատուոյն ալ արժանաւոր հանդիսանալու համար նոր մէկ մասնաւոր ծառայութիւն մըն ալ բրած պիտի ըլլայ տերութեանը, որովհետեւ վեհափառ Եւսդիայի արժանիքը միշտ քաջակերել ուղեւոր անորժանը վարձատրելով իւր արդարաւոր կամայը գէտ է:

— Օտանալան պապոյցիներով արդէն ապահովեղած եմք որ ազգիս ուսումնասէր պատանիները իրենց սրանցին հանձարով և յառաջդիմութեամբ միշտ ազգիս փառք ու պատիւը կրնան աւելցունել, կրնան իրենց և միանգամայն ընդհանուր ազգին ապագային վրայով մեղ անուշ յայտնով լեցունել, բայց սա պայմանով որ գտնուած գաղտնիքներ բարեկարգ գտնուաներին ընտիր և աշխատասէր վերատեսուչին արթուն և գլխաւոր ըլլայ, որովհետեւ առանց այս պայմանին անհնար է աշակերտի մը, որչափ որ ալ խելացի և աշխատասէր ըլլայ, յառաջանալ իւր ուսմանընթերուն մէջ, ինչպէս որ գէտաղբաբար ասոր փորձերն ալ տեսնուած են ազգիս մէջ:

Եւստի այսօրուան օրս Փարիզ արժանապատիւ Պարտիզպանեան Պ. Խաչատուրին խնամածութեան ներքեւ գտնուող հայազգի ուսանողներին իրենց զարմանալի հանձարով ու յառաջդիմութեամբ իրաւունքն ազգիս փառք ու պատիւը կ'աւելցունեն և մեղ ամէն ազգիս ապագայ լաւագոյն վիճակին վրայով ապահով կ'ընեն, ինչու որ իրենք խելացի և աշխատասէր ըլլալէն ի զատ գտնուած գրգռողին բարեկարգ, գտնուաներին ընտիր և աշխատասէր է, վերատեսուչին կամ խնամածունին ալ արթուն և գլխաւոր որ արթնութեամբը զանոնք ամէն տղայական վտանգներէն զգուշ կը պահէ և գլխաւորութեամբն ալ կը խնայէ անոնց աղիւս ժամանակին որ պարտաւոր չանցնի: Եւստիս վկայ են ձեռքից և բռնէ անուն Փարիզի երեւելի օրագիրները, առաջինը օգոստոս 11 ին սպուած, երկրորդը 13 ին:

Սնկիւթի շատ գովեստներ կը պարունակէ ընդհանրապէս հայազգի ուսանողաց համար փառաւոր կանութեան գաղտնի տարեկան քննութեանը առիթով ուր միանայ բազմաթիւ աշակերտներէն միայն Հայ մը կը պատուի արժանեայ Բապարթ մը ուրուն մէկ երեւոյ այն Հայ պատանիին սիրելի անուանը գաղտնեայ պատիւ մէջ առնուած այսպէս գրուած է « Պ. Յօհաննէս թիւրքի-լեան ծնեալ ի Կոստանթնուպօլիս » և միւս երեսն ալ երկրագործութեան և վաճառականութեան պատկերը: Երբոր, կ'ըսէ բռնէ օրագիրը այս գեղեցիկ մրցանակը քննութեան անպարէզէն յաղթանակուող գարձող կործաւ աշակերտին կուրծքը կ'ախելին՝ երկրագործութեան և վաճառականութեան նախարարը գարձաւ իւր առնանաբանութեանը մէջ Պ. Յօհաննէս թիւրքի-լեան Հայազգի երկրաստորդին անոր մասնաւոր բաւականաթիւութիւններ ընելու, որովհետեւ ասիկայ այնչափ զանազան ազգէ եղող աշակերտաց մէջ իրեն զարմանալի յաղթանակութեամբը և քաջ պատասխանատուութիւններովը մէկ հատիկ էր: Եւ իւր բարեմաղթութիւններուն վրայ սա խօսքն ալ աւելցուց: « Եւստի պապոյցիներն որ այսօր ուրախ սրբի-յիւ ի լեւոնայեան միջոց ինչէն պիտի պայ ո'ւ Պ. թիւրքի-լեան

եան, Գաղղիացի-հիւրապետ-իւնը, պիտի աչտէ յիւր-պիս մէջ հայրենակիցներն-դ վրայ ունեցած զգացմունքներն »

Թիւրքի-լեան Պ. Յօհաննէս ուսումնասէր եւ րիտաստորդին հիմնական փառաւոր վիճակով պիտի պարծի նախ խաղաղութեամբ բարեկարգ գաղտնիք ըստ որում թիւրքի-լեանին մասաւոր մարդը հոն ծնած և իւր նախնական մարդը կրթութիւնը հոն ընդունած է, երկրորդ պիտի պարծի գերապատիւ և ազգասէր Եւստիան կարապետ ազգայն, որովհետեւ ըստ ամենայնի պաշտպան կենալով անոր մինչեւ յայսօր հայրական խնամք խնամեց զանի և ասիկէ ետեւ ալ միշտ պիտի խնամէ, երրորդ պիտի պարծի Պարտիզպանեան Պ. Խաչատուր արժանապարգանքը, որովհետեւ ինչպէս իրեն խնամածութեանը յանձնուած ուրիշ պատանիներուն, նոյնպէս ալ այս պատանիին վրայ միշտ հոգ կը տանի. որպէս զի թէ անոնք և թէ այս օր մը ազգին օգտաւոր անգամներ ըլլան:

— Պարագրոս-իւն վանքից և Եփեփեայ, որ ինչ ջրջայնս Եւստի ի Գառուս Երանիկի Կաթ Երանի-սա-նի, Հայաստան երկին:

Երանիկ-իւն 1:

Ի ձախտիղմեան յառաջին և յերկրորդ սեանց վերայ հաստատեալ կամարին յարեւելեան ծայրն, որ ընդ յարեւմուտս հայի, գրեալ էր այս արձաւ նագիրս:

ԺԸ. Թիւ: ՈՒՋ: Եւ խոմանդ Եւստի սուրբման վասն իմ արեւուս և իմ որդեայ ետու վանաց մարգ յատեղանի յայնկոյ գետոյն: Եւ Սուրհաւս վասն իմ հոգոյս ետու զճարտակաց մարդն յարաւ. և ես թողեցայ ի տեղս յամենայն ամի պատարագ տօյնէն ինձ՝ Գ: Եւ Սմբատ ետու զմարտն մարդի կէսն, և ես թողեցայ ի վանքս, ի տարին պատուրագ ինձ՝ Ժ: Եւ Յովանէս թողեցաւ որդի ետու զճարտն ի գլխորին զմիջն ակն, և ես թողեցայ ի վանքս. ինչորեմ պատարագել զՔրիստոս ի տարին ի սուրբ Վրիգորին՝ ԺԲ: Եւ պարտն թողն գոթոյն ետու ջաղարցի կէսն ի հարմիջն ծորին ըզմաշկակալն. յանուն իմ պատարագի ի Քրիստոս՝ Զ. ժամ:

Վերջինչալ կամարին ի միւս ծայրն՝ որ ի վերայ երկրորդ սեան ձախտիղմեան, որ ընդ յարեւելս հայի, գրեալ էր:

ԺԹ. Շնորհիւն աստուծոյ ես տէր Վրիգոր որդի Վարդանի արհիեպիսկոպոս մայրաքաղաքին Եւստի ետու ի սուրբ Յովանէս ընծայ զիւր գեղը ջիւղն զանկաց և զաւթայի և զանքնագեղի ժողովրդութիւնն յառաջնորդութեան Եւստիանայ վարդապետի սրբաւրբի. և սպասաւորք սորա յամենայն տարին՝ Բ. ժամ ամմուղին. որ հաստատ պահէ՝ աւերհնեցի ի տեառնէ. իսկ հակառակն որոշեալ յի յատուծոյ ամէն: Յաջակողմեան ի յետին կամարին մէջ՝ որ հայի ի հիւսիս՝ գրեալ էր:

Ի. 2ԺԸ: Ողորմութեամբն աստուծոյ ես թախի թագուծի գուտոր Երանգըստի ետու Հռոմոսի վանքս Օւրեղի Եւստի գուտայ դրանն, զոր իմ որդին Հաղը պէկն ի գարեգոյնէն գրաւ կենց ԷՃ. սպիտակ: ԸՃ. Ի վերայ խորձ արար, որք ՌՂ. ըս պիտակ: Եւ սպասաւորք սուրբ ուստիս հայր Յուսէփ, Սիմէոն փակակալ և այլ միաբանքս փոխարէն հաստուցին Բ. աւր պատարագ զՊողոսաւուստն: Ա. թախիկան: Եւ Ա. Հաղը բէկին: Կատարիչք գրին աւերհնէն ի Քրիստոս. և որ խափանէ՝ դատի ի Քրիստոս:

Վարձեալ գրեցեալ կայ անդ:

ԻԱ. 2ԺԵ: Կամաւն աստուծոյ ես Եւստի որդի Վաղարին. և ամմուսին իմ Սիքաթին միաբանեցաւ սուրբ Յովանէսի, և գնեցի կուղպակս ի նիծու աղուկակին, և ետու ընծայ ի սուրբ ուստի. և սպասաւորք փոխարէն հաստուցին յամէն աւր թե. աւր պատարագ. Ե. աւերն ինձ Եւստի:

ԱՌԵՒՏՐԵԿԱՆ

ՊՕԼԻՍ 3 ՄԵՊՏԵՄԲԵՐ 1849

ՕՏԱՐ ԱՊՐԱՆԻՍԵՐ

ԿՏԱՒԵՂԵՆԳ

Լաքը	Տեսակը	Ետուոյ	Եւստի	Գնեքը
1 3/4	Սիւրաշի. Պ	17	.	13—14 1/2
"	"	20	.	15—15 3/2
1 1/2	Սափաշի. "	20	.	18
1 1/4	"	20	.	23—24
2	"	20	.	31—32

